

శ్రీరస్తు.

బాటసారి.

—o—o—o—

అను నీ నిర్వచనాంధ్రప్రబంధము

బ్రహ్మశ్రీ - శ్రీమదజ్ఞానాదిభట్ట

నారాయణదాసుగారి

విరచితము.

మూడవకూర్పు ౧౦౦౦ ప్రతులు.

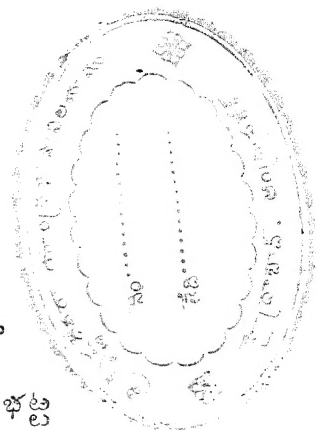

విజయనగరం

శ్రీవేదవ్యాస ముద్రాక్షరశాలలో

ముద్రితము.

1933.

2-31
PREFACE.

THE story embodied in this book is an allegory of human life which begins in sheer ignorance and ends in perfect knowledge. In writing this small poetical work my main object had been to present to the Telugu reading public an attempt at something original as to plot, coupled with vividness of natural descriptions told in easy Telugu devoid of all the artificialities of the usual ornate style. This system, I venture to hope, would be acceptable to cultured readers whose tastes have been mellowed by the ever-advancing modern Literature of the West.

I beg to dedicate this humble book to the Hon'ble Rai Bahadur P. ANANDA CHARLU, Vidya Vinoda, B.L., C.I.E., F.M.U., one of the best friends of Telugu Literature, as a small token of my ever-lasting gratitude to him.

VIZIANAGARAM, }
1st June 1933. }

A. NARAYANDAS,
Principal,
Maharajah's Music College.

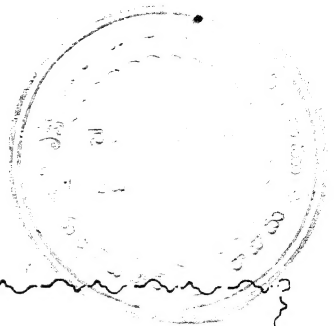
బాటసారికి గూఢాధము.

బాటసారి మాయాగభా నరకవిముక్తుడగుచుఁబూర్వజన్మ వాసనన్జింతింపఁదొడఁగిన యాత్ముడు, చారసుతులు విద్యావివేకములు, మహోదధిసంసారము, ఓడపుణ్యము, ఓడనృగిల్చిన కొండపాపము, నూదికొండప్రకృతి, సరోనదీవక్కణసీమలు జాగ్రత్తస్వప్న సుషుప్తులు, ఏడంతరపు లేడురంగులిరువ దెనిమిది గదులుగల యెంటికంబము మేడ సప్తథాతువులు సప్తపాయములు, అరిషడ్వర్గములు, పంచకోశములు, నాల్గు పురుషార్థములు, త్రిగుణవికారములు, ప్రవృత్తినివృత్తులు, బ్రహ్మపదవి, కంబముపాధి. రాజదంపతులు జ్ఞానవైరాగ్యములు, చెలికత్తెలష్టాంగములు, తొలిరాజధానియైహికము రెండవరాజధాని యాముష్మికము, గంటకంబము కర్మము, వ్రాతశాస్త్రము, నూత్నవధూవరులు భక్తిశ్రద్ధలు, వలపుజాబుపనిషత్తు, బాటసారికి స్వచారసుత పునస్సమావేశము కై వల్యప్రాప్తి, గుఱ్ఱముబుద్ధి, బాతు తుపాకి బల్లెమీఁటలు సాధనచతుష్టయసంపత్తులు, పులిపందులు రాగద్వేషములు, జాగిలములు వ్రతములు, ఆసవముదీక్ష, దాది సంప్రదాయము, గడియారమాయువు, ఉంగరము ప్రత్యభిజ్ఞానము, వానదేవతా ప్రసాదము, మామగురుఁడు, బావసఖుఁడు. విభ్రాన్తుడై బద్ధుడగుచుఁబ్రబుద్ధుడై ముక్తుడగుచుంట యాత్ముని సహజక్రీడలని బాటసారికథకంతకును వేదాంతపరముగా నథావిఱ్ఱుహ్యము. ఈబాటసారి కథస్వకల్పితముగాని యింకొక భాషాకావ్యమున కనువాద మెంతమాత్రమున్నాదిందుఁదత్సమతద్భవము లచ్చతెలుఁగు వివరింప నలవికాని పదార్థ ప్రకటనమునకు మాత్రమే యించుమించుగాఁ గూచఁబడినవి. మొత్తము పైఁదత్సమతద్భవము లడ్డదిడ్డముగాఁదఱుచు పద్యకావ్యములన్జొనిపి తీయని తేటతెలుఁగునాటుపల్లులన్జులకపచుకవారుభయ భాషలపర్వతీయవణసాజ్కర్యపరులు కవులింక మీఁదఁగాఁదగదు. ఈబాటసారిష్టేసి యాడుచుఁబాడుచు న్దెలుఁగు వారలకు నేవినిపింప మొదలిడినపుడు నాయీడిరువదినాలు గేండ్లు.

ఒ ప్ప లు .

పెడ - బంతి	౧౫	తెప్పిరిల్లి
	౫	అదిగో
	౧౨	బోరన
	౧౩	కీడ్డిలంబడు
	౧౧	వ
	౫	వీయక, దాక
	౬	లో
	౭	బొదలుచు
	౧౧	వేగుజుక్క
	౨౧	డ
	౧౮	అతడొక్క
	౨౦	గుబ్బన
	౨౨	గొన్ని
	౨౩	బాదును
	౧౨	మరలు
	౧౦	వేలకు
	౧	యూసాధ
	౧౬	యేదో
	౩	వాక
	౨౨	వెడలు, పున
	౨౦	గొలపునాకుల్
	౨౪	మూకుల్
	౨౧	పడంతి
	౧౪	బేమలు
	౨౨	నచటి

౨౩	౧౫	తప
	౨౪	జ్యోతి
౨౪	౪	ఋ
౨౬	౨	విక్రంబు
౨౭	౧౭	కోలు
౨౮	౨౨	వద్దము
౩౧	౪	కనుల
౩౭	౧	టి

మాటలల్లువాడు పాటకాడు
అజ్ఞాడాదిభట్ట నారాయణదాసుడు.

బాటసారి .

—o—o—o—

ఉ॥ ఒక్కమహానుభావుడు మ ! హోదధియానముచేసి ముప్పన!
స్థక్కి తొలంగిపోవు నిజ ! దారనుతాథకమునై సరోనదీ!
పక్కణసీమలన్వెదకి ! వారలు నుస్థితినుంటగాంచి పెం!
పెక్కెను బాటసారియయి ! యిక్కథ పేర యశోవిహరియై॥ ౧.

ఉ॥ ఎచ్చటనుంటి నేనిచటి ! కెట్టులవచ్చితే గన్నులెంతయు!
న్వచ్చిన గానరాదిదియు ! నిక్కమయేమిది పెద్దప్రమాతనా!
కచ్చెరువై వినంబడు గ ! టాతెలిసెన్నది దిట్టచేతు జై!
వచ్చిన నీటితాకువడి ! బ్రాకుచునెట్టన నొడ్డుచేరితిన్॥ ౨.

ఆ॥ చిన్నికొడుకుతోడ ! జెలియయేమయ్యెనో!
కొండతగిలి యోడ ! కొట్టబడిన!
తెన్నతోచకుండ ! తెఱపినీదిటుమబ్బు!
గ్రమ్మరేయిమిగులు ! గానరాదు॥ 3.

ఆ॥ ఇట్లు బాటసారి ! యెంతయుదిగులంది!
కడువివేకశాలి ! గానగొంత!
తెప్పిటిల్లి ప్రేమ ! ద్రెంచలేక విరాళి!
చెందిముద్దరాలి ! పొందుతలచి॥ ౪.

ఉ॥ పాపపు దైవమెంతపొర ! పాటానరించెను నన్నిగిల్చెన!
య్యోపికవాణియోవికసి ! తోత్పలలోచన నిన్నుబాసి యె!
ట్లోపుదు జాముక్రింద మన ! ముంటిమి ముచ్చటలాడుకొంచునా!
హా పరిపూణ్చంద్రవద ! నా మనకింకబుణంబు చెల్లెనా॥ ౫.

ఆ॥ అనుచు సొమ్మసిల్లి ! యతడెట్టకేలకు!
దిమ్మదీట డెంద ! ముమ్మలింప!

అలసినట్టి యంగ (ములఁ గూచుకొనిలేచి
నిలిచి నాల్గుదేవలు (కలయఁజూచి॥

౬.

క॥ కాసీ దైవమ యిక్కడఁ

కొననుదెచ్చితేవి యెట్లు (లో నీమీదఁక॥

పూని సయిరింతు సదుగోఁ

బై నెగడు తూపుక (తెల్లనాటుచునుండె॥

౭.

చ॥ అనుచతఁడంతఁగాంచెఁ జటు (లానిలసంచల దూర్చిమాలికా!

ఘనవికటధ్వని ప్రబల (కన్ధిసముత్ప్లవమాన రమ్యనూ!

తనరవిబింబ మొక్కదేసఁ (దక్కినచక్కులఁ బిక్కటిల్లియు!

క్కుననడుమిన్నురన్నునొకఁకొండనుదండనుగాంచివెండియు॥౮.

గీ॥ తొడరియొక్కొండనడుమ నె (క్కుడనొ తొల్పు!

కొనుచు వడ్డిసైఁచలేక హో (రునఁబిటుంది!

కెడిలన్నడుకొండల (నీడ్చుకొనుచు!

నేపుమైఁద్రుల్లిపడు సెల (యేఱుఁగనియె॥

౯.

గీ॥ కాంచి యతఁడట్టై క్రొత్తలో (కంబునందు!

నున్నతీరున నచ్చెరు (వొందివేటు!

వంకఁ బోలేకయెద్దియు (న్నాల్పుపోక!

తెంపుతోఁ దుదకాయేటి (తెన్నువట్టె॥

౧౦.

గీ॥ ఆయేటి కిరువంక (లం దేటవాలుగ (

మెట్లమచికాసయట్లు (మీఱీ నెఱయఁ

బండినమామిట్లు (పనసలు నిమ్మలు (

నేరేళ్లు మఱివెంత (తీరుచెట్టు!

లెడనెడఁగెలలతో (నింపార వంగిన (

కపురంపుటనఁటులు (కమ్మతొవి!

పెదచల్లు గొజ్జంగి (పొడరిండ్లునందండఁ

జిన్నిపూఁదేనియ (ల్పిల్కూచోట్లు!

కన్నులకువంతపండువు | గాఁగనతఁడు |
 చూచుచీశ్వరసృష్టికి | జోద్యపడుచు |
 కొండనగమెక్కి నెమ్మది | గొనఁదలంచి |
 కూరుచుండెను సంపంగి | గున్నక్రింద ||

౧౧.

సీ॥ నెమరువేయుచు లేళ్లు | నీడల నాగలోఁ |
 బొదలలో నెమళ్లు | కుదురుకొనియె |
 లోతుమడుంగుల | నీతాడె నేన్లు |
 పండులు బురదలఁ | బాదుకొనియె |
 కొమ్మలపై జేరుకొనియె | గోతులుపులు |
 లన్నియుదొడ్లు | నణఁగజొచ్చె |
 లోపలబడిపులు | లావులింతలుదీసె |
 నొండులలో బాము | లూపులుచ్చె |
 అడవిసందడితగ్గె న | ల్కడలయందుఁ |
 జెలఁగి పొగచిమ్ముకొంచు కా | చిచ్చుపెచ్చె |
 రెండుజాముల వేసవి | మండిపడుచుఁ |
 గొండబీటలు వాఱఁగ | నెండకాచె ||

౧౨.

క॥ ఆయెండ తాకు వడియుఁ |
 హాయిగఁ జలిసీరుచల్లు | నాయేటిదరిఁ |
 రేయివడుదాఁక నిద్దుఁ |
 హాయి యతఁడుమేలుకాంచె | బాలుపుగనంతన్ ||

౧౩.

గీ॥ కడలిసవ్యుఁ బొంగి సం | దడు లొనఁచెఁ |
 గప్పురపు దివ్యవలెఁజుంద్రు | డొప్పుమీఱె |
 కొండయంతయు మెండుగ | వెండివాఱె |
 బండువెన్నెల కన్నుల | పండువయ్యె ||

౧౪.

ఉ॥ అంత నతండు కన్నులకు | హాయిగవెన్నెల గాయఁగాంచి తా |
 నెంతయు సంతసించి పర | మేశునిపై దనభారముంచి ని |

శ్చింతఁ జనంగ నెంచి నలుఁ | చెంగటలన్నడికించి దారి యొ
క్కింతయుఁదప్పిపోక సెల | యేటిదరిన్నడియేగుచుండఁగన్ || ౧౫.

గీ॥ పులుఁగు మూల్గులు బెబ్బలి | బొబ్బరింత |
లడవినందంద నెమ్మది | కడలుగొల్పు |
తడఁబడుచతండు నడిరేయి | చాక నడిచి |
దారికడ్డుగ నొకకొండ | తగులఁజూచి ||

౧౬.

చ॥ ఇదియొక సూదికొండ తెఱ | వీయఁక యీసెలయేలు దీనిలో |
పు దొలిచివచ్చుచున్నయది | పోవఁగ నాకిటమీఁదదారియె |
య్యదిచటఁ బ్రొద్దుదూఱువఱ | కాఁగెననంచొకచావరాయివె |
న్గదియఁగమోపి మింటిదెన | గన్గొనుచున్దలపోసె నిట్టులన్ || ౧౭.

నీ॥

గీ॥ వెల్లబాటిన జాబిల్లి | వేగుఁచుక్క |
యును దివంబునవెలయుచు | నున్నయట్లు |
చిన్నికొమరునితోముద్దు | చెలియతేలు |
చుండఁగాఁబోలు మున్నీట | నిండుదొఱఁగి ||

౧౮.

ఉ॥ ఎక్కడి నావయాత్ర లభి | యించె నహా మనపాలదిక్కులే |
కక్కట నిన్ను బాసి చెలి | యాయిటులొంటిగనుంట్రవాసెనే |
ముక్కడి దయ్యమింతపని | పుట్టునఁటంచు నెఱుంగనైతినే |
చక్కని నిన్ను వంటి సతి | జన్మశతంబులనైనఁ గల్గునే || ౧౯.

క॥ అనిబిట్టు సొమ్మసిలి నె |

ట్టనఁదెల్పినొంది యంత | టజ్జేగుఱు పూ |
సినలాగు ప్రొద్దుపోడుమఁగఁ |

గనుఁగవసీరొత్తుకొంచుఁ గనుఁ | గొనిపెలుచక ||

౨౦.

గీ॥ బొర గారడిసూర్యుండ | యబ్బరంబు |
కడప్రతుకువలెనీకర | కొశలంబు |

క॥

అల్పభోమంబులన్జూపి యధికదివ్య!
ములను గన్పట్టినీయక యోసపుచ్చు॥

౨౧.

క॥ అనియిట్లు బ్రతుకు పై రోఁ!
తను బట్టి యసూయపుట్టఁ దనకక్షుల ని!
చ్చిన లోకబాంధవుండన!
కనిఘరములాడి యతఁడు గమనోన్ముఖుడై॥

౨౨.

క॥ పరికించి కొండయావల!
కరిగెడు నొకలోయదారి నారసియందున్!
జొరఁబడుచు నెట్టకేలకుఁ!
జెరువొక్కటిగాంచి దాని చెలువున్బొగడెన్॥

౨౩.

సీ॥ చుట్టనగట్టులు పెట్టినయట్టులు
బలు కొండల నెవండు నిలిపినాఁడు!
నీటిమట్టముదాఁక నాటినల్లట్టుల
వృక్షపంజ్వులెవండు పెంచినాఁడు!
కనుచూపు దూరంబు గాఁ జవరముగ నెం
తయు లోతుగ నెవండు త్రవ్వినాఁడు!
పలువన్నియల తామ రలు కలువలువర్సఁ
బూలనారెవ్వఁడు పోసినాఁడు!
సృష్టివైచిత్ర్య మహాహయూ హింపఁ దరమ!
యేమనుష్యులచేత కీ యింపువచ్చు!
నేనుచూచిన సెలయేఱు దీనిలోనఁ!
దొడరికాఁబోలు నిక్కొండఁ దొలిచిపడియె॥

౨౪.

క॥ ఇటులబ్బురపడి యతఁడా!
తటాకమునఁ స్నానమాడి తపనున్గని దూ!
ఱుటకై పొక్కుచునంజలి!
పుటమ్మతో నీరుపట్టి పొగడన్జచ్చె॥

౨౫.

గీ॥ అడలుగొలిపెడు చీకటి కడలినుండి
కడపిమముఁగాచు తరణినీ కిడెదమొక్కు
అహితములఁ గొట్టి గొప్పమే ల్లాచరించి
యేలుచుండెడు మిశ్రానీ కిడె జొహారు॥

౨౬.

క॥ అనుచఘ్నమొసంగి యొడ్డునఁ
దినదగు దుంపలాకకొన్ని తీసి నమలి తీ
యని నీరుత్రాగి బలుకా
స్లనీడకున్గడఁగి యతఁడు కూచున్నతఱి॥

౨౭.

చ॥ గిరులదరంగ నొక్కమొగి గీకరొదల్పెలరేఁగె నంతట
స్థరణిపడంకునట్టులఁ బ దంబుల చప్పుడుతోచె బిమ్మట
గరములఁబట్టి చెట్టులు పె కల్పుచు వీనులవీచుకొంచు న
త్వరముగగొండలీనిన వి ధంబున నేనులుచెర్వుచేరఁగన్॥౨౮॥

గీ॥ తమ్ముమాలిన ధమంబు తగదటంచు
దలల నలరించు తమ మొద భులను గావఁ
బూనిచాచిన నీడల ముడుచుకొనియె
బాదపంబులు నడిమింట భానుడొప్పె॥

౨౯.

క॥ అబ్బరము వెఱపుబెనఁగొన
గొబ్బున నతఁడొకమట్టి కొనకెక్కెను జె
ర్వుబ్బఁగ నేనుఁగు కదుపులు
గుబ్బున డిగి డప్పితీచుకొని చెలువార॥

30.

ఉ॥ కొమ్ములఁజొన్నియొడ్లుపడఁ గ్రుమ్మునుగొన్నిజలమ్ముపీల్చివై
జమ్మును కొన్ని తామరలు చెన్నలువల్పెకలింపుఁ గొన్ని తొం
డమ్ముల నీటిమీఁదను ద లాలున మోదునుగొన్ని పట్టుపం
తమ్ములనీడుఁగొన్ని మెయి తాఁకులఁజొక్తునుగొన్ని యేనుఁగుల్॥

గీ॥ దన్తియూధమ్ముల్లిట్టుల దనివితీఱఁ
జెరువులోవలఁ జెరలాడి పరువులిడుచు

మూరుకొను చెదురేగుచుఁ బోరు చునికి!
మూలలకుఁజేరె బడమటఁ బ్రొద్దుజారె॥

3.9.

అ॥ అంతవఱకుఁ జెట్టు ల నందుండి దవ్వుల!
నాత, డొక్కయున్న ల తాలయంబు!
ఢెందమలరఁగాంచి ల క్రిందికిదిగి మేటి!
పూవుఁదోటనుండి ల పోవుచుండి॥

33.

సీ॥ ఏవైపుజూచిన ల నావైపుననె కమ్మ !
తావులీనెడు వింత ల పూవుఁబొదలు!
నేవంకఁగనుఁగొన్న ల నావంకనేఫలి !
యించు నానావిధ ల వృక్షవజ్రు!
లేదిక్కుఁబరికింప ల నాదిక్కుననె సస్త్ర !
తము నీరుచల్లు య ల స్త్రములు మఱియు!
నేతట్టుఁగాంచిన ల నాతట్టుననె తీచి- !
కట్టినమణిమయ ల కుట్టిమమ్ము!
లమ్మతానందములు పెన ల యన్గ నతఁడు!
గనుచుఁ గలయందు విహరించు ల కరణిఁజనుచు!
ఒంటిపాటునకై వగ ల పొంది యంత!
లోనఁ దనచెలిఁదలఁచి యి ల ట్లు పలవించె॥

34.

సీ॥ పించి యంబుల విప్పి ల పెండ్లియాటల రొప్పి !
యాడునట్టువపిట్ట ల జోడఁజూచి!
తనమిటారికిడంబు ల తలిరుటాకువిడంబు !
వాడుకోయిలమిన్న ల దాడిఁజూచి!
పడఁతితోడుత నచ్చ ల పండుగు జరుముచ్చ !
టోడుచుఁ దినుచిల్క. ల ప్రోడఁజూచి!
కమ్మతేనెల మెక్కి ల కొమ్మకొఁగిఁజొక్కి !
పాడులేదుమ్రోద ల కోడెఁజూచి !

అంత గంతులపాచ్చి రఁ వంత నొచ్చి
నేర్పరియనుచు మెచ్చి నిఁ ట్టూర్పువుచ్చి
బయలు కొఁగిళ్ళులకుఁ జొచ్చిఁ హఱయలువిచ్చి
నచ్చి పొగలుచునుంటిఁ జాఁ న యిటువచ్చి॥

34

గీ॥ ఇన్నిసోదైములన్జూచిఁ యేగుచుంటి
మనసునకు నిచ్చతగులకుఁ మఱియదేమొ
కానితలఁపున మెలఁగుఁ చక్కనివెలంది
బిడ్డలన్నాసి యుంటకీ యడ్డులేమొ॥

35

గీ॥ అనుచు వలవంతఁదూలుచుఁ నతఁడురేయి
వడినవేళకు నాదివ్యఁ భవనమునకు
వచ్చియాలోనికిన్జొచ్చి యచ్చెరువుగ
నచటి వింతలుగని యిట్లు లబ్ధపడియె॥

36

సీ॥ కమలాకృతియుఁ జాట్టుఁ కైవారమరకోసుఁ
గలిగి యేడంతస్థఁ ములఁ జెలంగి
మొదటిజా సంకణమునఁ కేను రెండు నాఁ
పయిదానికాటిట్లు వరుసతోడ
నొక్కొక్కటియె తగ్గి యుండె గదులలెక్కఁ
తనరూసంతరపు నం తరువుక్రింద
నొక్కొక్క బలుకంబఁ మూతముగా నిలు
వున కొండువన్నియఁ పొల్పుమీఱు
భాస్యరాశులకుఁ దొలియం తస్తు నీటి
యంత్రముల కవ్వలిదియుమూఁ డవదివంట
కావలది యారగింపుల కైదవయది
సభకు నాపైదిశయ్యక చనకుఁదుదది॥

37.

శ్లో॥ బేరా యేమి మహాద్భుతంబిది నిజం బాచిష్టవిభాన్తియా
యేరీ యెప్పుడు గానరారిచట నూ హింపన్గళ్యంబు కా

దే రాజ్యంబుననుంటినో యెవరిదో ! యీవిసాధరాజంబు నా!
నారత్నాంచితమైతమంబుడిపియా ! నందంబుగావించెడిన్ || ౩౯.

గీ॥ అన్నియంతస్తులందు న ! నతుకులేక!
వెలయురతనాలు బలుకంబ ! ములుగదూల!
ములుగగోడలుగాఁ దిన్ని ! యలుగబళిర!
యిట్టి వింతలు మఱియునెం ! దేనిఁగలవె॥ ౪౦.

క॥ ఎచ్చోటనుండి చూచిన!
నచ్చెరువుగ మేడయెల్ల ! నగపడెడుఁగదా!
యచ్చపురతనంబగుటం!
బెచ్చుగ నిదియిట్లు మాటు ! మెఱయుచునుండెన్॥ ౪౧.

క॥ అవురా కిచ్చిదోభో!
భవిష్యతియ నన్గనిచట ! స్పష్టంబయ్యెన్!
దివిజేశ్వరునకయిన నీ!
భవనోన్నతిఁ బొంద నెట్లు ! ప్రాప్తంబౌనో॥ ౪౨.

మ॥ నరులాకారని మేషభావమిచట ! న్గాన్పించుట నేర్వెల్పుతా!
దురు నన్నెవ్వరుపల్కరించరిదియె ! దోమాయకాఁబోలుఁబా!
పురెయిచ్చోఁ బనులెల్లఁజేయుటకుఁ గీ ! లొబ్బమ్మల్లడంగెన్నొరిం!
బారిఁగాలోచితరాగతాలములన ! మ్రోదంబుకావించుచున్॥ ౪౩

గీ॥ అనుచుఁ దుదిమిద్దెపెనుండి ! యాతఁడు మగ!
యాఁడుబొమ్మలవింతల ! నరయుచుండ!
గొంతలోపల గంటకం ! గుమని మ్రోఁగె!
వెంటనేమేడలో వింత ! వెలుఁగుతోఁచె॥ ౪౪

గీ॥ చుట్టుచెలువలుగొలువఁగ సొంపుతోడఁ!
జెలఁగుతనముద్దుకోమలి ! చెట్లఁబట్టి!
చుక్కలందున రోయిని ! ప్రక్కనొప్పు!
చందురునివలె నొకపాదు ! సాహితోఁచె॥ ౪౫.

క॥ అద్దివ్యపురుషుడత్యజి॥

సుద్దిష్టలకంబులాశి ॥ జోటులుకొల్వ్ ॥

ముద్దియచేతినొని తుది॥

మిద్దెకుఁజని వేల్పుబత్తి ॥ మించినుతించే॥

౪౬.

ఉ॥ కారణకారణాఖిల జ ॥ గత్పరిపాలక విశ్వరూప స॥

సార విదూరఘోరకలు ॥ వఘ్నదయాంబుధి సర్వజీవనా॥

ధారయశోవిహార విబు ॥ ధస్తవనీయ చరిత్రభక్త మ॥

ద్వారసమోఽస్తు తేయనుచు ॥ దత్పరుడైయతఁడంతదిగ్గున॥౪౭

గీ॥ పలుకులెవ్వియు లేక మ్రా ॥ న్పడినవాని॥

నార్తిమూతీభవించిన ॥ యట్టులున్న॥

దిస్సమొలవాని మిక్కిలి ॥ డస్సియున్న॥

బాటసారిని గన్గొని ॥ పలికెనిట్లు॥

౪౮.

మత్తకోకిల॥ ఔర యెవ్వఁడవీవు నివ్వెర ॥ నందకెంతయుమిద్దెనే॥

తీరునన్వారఁగల్గినాడవు ॥ దిగ్గునన్మముఁ జూచి క॥

న్నీరువంచెడ వేల నిన్గన ॥ నెమ్మిప్పుట్టెను మాకు నీ॥

యూరుపేరు వినన్గవేడు క ॥ లూరుచున్నవితెల్పుమా॥౪౯.

క॥ అని దువ్వులువనొసఁగిన॥

న్గొని మొలపై బిగియఁజుట్టు ॥ కొనిలేచి యత॥

డనెనాయేలికతోఁ గ॥

న్గొనలందునవేడిసీరు ॥ గొబ్బునజాఱు॥

౫౦.

మ॥ అనఘాయేమని తెల్పువాడనినుఁగ ॥ న్నారన్గన్గొన్నయ॥

తనె దారాత్మజులున్నచోటు వెదుక ॥ న్నాఁబోయెశోకంబు నె॥

మృనమాశ న్గొనసాగెనంగములకు ॥ న్మాగఁశ్రమంబున్దవ॥

య్యెనుసుస్వప్నమునిక్కమానటుల నె॥ తేధస్యతన్బొందితిన్॥౫౧

క॥ మున్నీటి నావముప్పునఁ
జన్నికొడుకుతోడ ముద్దు ల చెలియతొలంగి
స్నన్నీటఁ గొండదడుపుచు
నెన్నోయిక్కట్ల దాటియే ల నిటులుంటి॥ ౧౨.

గీ॥ అనుచు నిట్టూర్పు నిగుడింప ల నతఁడు మిగుల
జాలిపడి బాటసారి కె ల న్గేలుపట్టి
తండ్రినీవలె నీవారు ల తప్పిబ్రతికి
రేమొ సైరించు ముందు మే లెనయవచ్చు॥ ౧౩.

క॥ తెలివిన్గొని కడచినయది
కలవలెదలపోసి హాయిఁ ల గను మనిమఱపు
న్గొలిపించు వింతపూఁదే
నెలఁజొక్కజేసి యాత ల నిన్దొడ్కొనుచు॥ ౧౪.

గీ॥ కుడుచుమిద్దియకాదొర ల గొబ్బునఁజని
చేడెలన్గాడి ముచ్చట ల లాడుకొంచు
అదటునన్నించి పలుచవు ల లారగించి
యాటపాటల వెన్నెల ల బైటనుండ॥ ౧౫.

సీ॥ సన్నపుటెలుఁగుతోఁ ల గిన్నెరజతఁచేసి
 జేడుపొగడఁబాటఁ ల బాడునొకతె
యదిగోఁ జందరుఁడు నా ల కందె చూడుఁడియని
 యేలికమోము ము ల ద్దిడునొకతె॥
చెల్లరే వెన్నెల ల చీరెగట్టితినని
 తొడవులూడిచి నవ్వఁ , దొడఁగునొకతె॥
యీతలోనాకెన్వ ల రెనయని నున్నని
 రతనంపు దిన్నెపైఁ ల బ్రాచునొకతె॥
కోయిలల వెక్కిరించుచు ల న్గూయునొకతె
యెద్దియో తలపోయుచు ల నేడ్చునొకతి॥

యేమియల్లరియని కనుఁ | బ్రామునొకొత |
సోలియాడెడు నొక్కతె | చొక్కునొకొతె ||

౧౬.

ఉ॥ చల్లనిరేయి తెమ్మెగలు | చక్కిలిగింతలువెట్ట వెన్నెల |
ల్బల్బఁగనవ్వు నెచ్చెలియ | చక్కునిమోము మగండునిండు జా |
బిల్లిగనెంచి సందియము | వీడఁగముద్దిడియందు నిక్కువం |
బెల్ల నెఱింగియున్నమి నొ | కింత పరాకుననంటు మాటికి || ౧౭.

గీ॥ ఒడఘ లెఱుఁగక వేడ్కల | నోలలాడు |
వారివలెదానుగూడఁ దా | ర్థారుపడుచు |
తలఁపులోనున్న చెలియ ద | వ్వులఁ జెలంగు |
పగిదిఁ బొరపాటుతోడడఁ | బాటుచెంది || ౧౮.

శా॥ ఏమే యెట్టులవచ్చినావు పసినాఁ | డెచ్చోటనున్నాడ హా |
స్వామీ ప్రాణము మల్లిచేరినటుల | న్వచ్చెన్నదా చెల్వయ |
న్పామోదంబునఁ గాఁగలించుటకు డా | యద్వల్వితోనానవం |
బీ మోసంబానరించెగాని చెలియే | దీయన్పుసిగ్గొందినన్ || ౧౯.

క॥ కని యండఱొక్క మొగి బ |
క్కున నొండొరుఁగాంచి నవ్వు | కొనిరంతట మిం |
ట నణఁగసాగెనుక్కులు |
వెనువెంటన్జందమామ | వెలవెలఁబాటెన్ || ౨౦.

సీ॥ ఒంటిపాటునఁ బొక్కి | యురువయి కెంపెక్కి |
విన్నతూర్పునఁదూతె | వేగుఁజుక్క |
తెక్కలు జాడించి | ముక్కునుగోడించి |
కొక్కురోకోయని | కూసెఁగోడి |
నీటితావులదాటి | తోటల గడితేటి |
యొడలు చల్లనసేయు | చుండెగాలి |
యైదుజాములపద్దు | గాఁదోచునిఁకఁబ్రాద్దు |
పొడమెడునని చాట | దొడఁగెగంట |

పట్టులెడఁబాసి పిట్టలు ! బయటఁబాటెఁ
దలలు టిక్కించి మొక్కలు ! చెలువుమీఁతఁ
బలిమితోడుత నిద్దుర ! బరువుజాతె
దెబ్బన స్వేసవిఁనేయి ! తెల్లవాతె॥

౬౦.

గీ॥ అంతఁ దనయింతిఁ బాలకీ ! యందున దొర
చెలులు గొలువంగ సగరునఁ ! జేరఁబనిచి
యదివరకె పిల్వవచ్చిన ! యడవి వాండ్ర
నగపఱచి బాటసారితో ! ననియెనిట్లు॥

౬౧.

శా॥ కంటేవేటకుఁ బిల్వవచ్చిరిపుడే ! గనోల్తువేరమ్ము వె
న్వంట న్గుఱమునెక్కు మంచొక ప ! టాణిన్జూపి పేరీఁటెఁగే
ల్లంటప్పట్టులనేపిఁ మైమఱువుల ! న్నట్టంబుగావించి బ
ల్బంటుల్జాగిలముల్గడంగి యిరుక్రే ! వల్గచియేతెంచఁగన్॥౬౩.

గీ॥ తానునొక్కవిత ! తరబడిగుఱ్ఱంబు
పైఁదుఱంగలించి ! బయలుదేటి
గడియలోన నొక్క ! కాఱడవికిఁజేరి
బాటసారితోడఁ ! బలికెనిట్లు॥

౬౪.

మ॥ చెలికాడాయదె కొమ్ము పందిబురద ! నిట్టాడియీవైపు పే
రలు కన్దూపువలెనడంగెడు రవం ! తైసన్నిగుల్పొందక
వ్వలచే యీఁటియఁబట్టుమంచుఁ దనవా ! ర్వంబునవ్విడ్లొంటి
యా
దలపైదాటఁగఁజేసివెంబడిఁబిఱుం ! దస్పల్లెమున్నుచ్చినన్॥౬౫

క॥ మెడత్రిప్పలేక బల్లెము
తోడలోని మురుకొనుచదియుఁ ! దునియలుచేయన్
వడిసీఁటెఁగుచ్చి దాని
న్నడవైచెన్నాటసారి ! ప్రభువొననఁగన్॥

౬౬.

ఆ॥ అంతలోనొకండ ॥ హాపాదుసాళోలు॥
 పులియదిగొం గనుగొం ॥ పోతునాడ॥
 గఱచివాకలోన ॥ బఱచుచున్నదియని॥
 విన్నవింపజేడు ॥ వేడ్కమీఱు॥

౬౭.

మ॥ బళిరాజేచులు జాగిలంబులు సికో ॥ ల్పజ్జేసిపోనీకుడా॥
 పులినంచుజ్జలికానితో మిగుల ॥ ద ॥ న్నున్నొంది బాచుల్లుపా॥
 కులు చేబట్టి బితానబోయచట ॥ న్నొంకేమియునేక క॥
 న్నులనిప్పల్గురియించుబెబ్బలియెద ॥ ద్దూయన్లగుండేసినన్॥౬౮.

క॥ వేటువడియు బొగచాటున॥
 మీటినటుల బాటసారి ॥ మెయిదాటనేబ్బ॥
 రీతెపులినోటనాటుచు॥
 మాతెనతేడు తన్నుమేటి ॥ మాటికిమెచ్చన్॥

౬౯.

ఆ॥ ఇట్లు వేటనెఱపి ॥ యేపారుబడిలిక॥
 లడంపబాసకంబు ॥ లానిగుట్ట॥
 ములను మాచి యెక్కి ॥ ప్రోలునకరుగుచు॥
 బాటసారికిట్లు ॥ పలికజేడు॥

౭౦.

క॥ ఓయన్న యింతవాడవ॥
 నీయొర్పున్లావు తెంపు ॥ నేర్పునంటిన్॥
 నీయడిగినదెల్ల నిడెద॥
 హాయిగనాయెద్దనుండు ॥ మాయికమీదన్॥

౭౧.

క॥ ఎనిమిది యామడలు వెడలు॥
 పునుమటియంతకిరురెట్లు ॥ పొడవుననీనే॥
 స్తుని పట్టమెట్టులుండెనొ॥
 కనుమానలకడలగడలి ॥ గాచుచునుండన్॥

౭౨.

గీ॥ దొడ్లకొలనుండ నిక్కొండ ॥ తూపునందు
నదియు నీకంటబడవచ్చు ॥ ననుకొనియెద
అందులోబుట్టి పట్నము ॥ సంతఁజుట్టి
మించియాపెద్ద యేఱుపం ॥ డించుచుండు॥ 23.

క॥ నిన్నమనమున్నమిద్దియ
యెన్నండిక్కొండఁ దొలిచి ॥ యెవరొసరిచిరో
యెన్ననాఱము మేమది
యెన్నెన్నోతరములబడి ॥ నేలుచునైన॥ 24.

గీ॥ ఇంకఁబల్లంబుచేరితి ॥ మిటకు నాలు
గామడల మేర మనకోట ॥ యలరుచుండు
గడియలోఁగాల్వపైఁ బొగ ॥ పడవమోద
నేగుదమురమ్ము వడిగఁ ॥ బ్రాదైక్కకుండ॥ 25.

ఆ॥ అనుచుఁదన్నఁగూర్చి ॥ తనపట్టముగుఱించి
బాటసారితోడఁ ॥ దేటపఱిచి
యతనిఁదోడుకొనుచు ॥ నాదొరయేగునా
యేటికాల్వకుఁ గుడి ॥ యెడమలందు॥ 26.

లయగ్రాహి॥ నింగికిఁజెలంగి.తుద ॥ లంగలిసి పందిరి వ ॥
లంగడిగినిడల నొ ॥ సంగుబలుపోకల్.
సంగడినెసంగి నల ॥ వంగముల కొమ్మలఁబె ॥
సంగి కొనసాగు విడె ॥ ముంగొలుప్రటాకుల్.
రంగుమెయిపండుగొల ॥ లంగలిగినిచ్చెనలఁ ॥
వంగినయనంటుల బె ॥ డంగయిన మోకల్.
ముంగలఁ బొసంగఁజలు ॥ వంగొనుచునంటు లెన ॥
యంగఁ బరపాపలు తె ॥ అంగులగుప్రమాకుల్॥ 27.

చ॥ చెలువుగఁ గాచు వేర్పనన ॥ చెన్నఁగి కొబ్బరిబాల్లు రేవుల
నొబ్బలువుగ మేటయుయ్యెలల ॥ పోలికనూడలడ్డించి మించు మ॥

ఋణుడమయ్యున్కి చెప్పంగ మఁ బొంగగువాడలునూళ్లుపల్లెలు |
నవలసలుచావడుల్మఱియుఁ బచ్చనిపైరులతోఁబొలంబులు ॥౨౮

ఆ॥ కనుచుఁబడవకాల్వఁ బట్టలలోఁదూఱి |
మబ్బులందుడాఁగిఁ బటలమటలఁ |
దోచు ప్రొద్దుపగిదిఁ దొడరఁగనివ్వాళి |
బట్టువారికెల్లఁ బసిఁడినిడుచు ॥

౨౯.

చ॥ చనిచని మన్నెకాఁడు తనఁ బంగడికానినిజూచి నెయ్యఁడా |
కనుమదె పెద్దయెఱడవిఁ కైవడి నోడలుమిన్నముట్టుచు |
డ నెటుల నైదుకోసుల వెఁ డల్పయి యొడ్డులుతీసిపాటుచు |
డెనొ యెటులస్థిరంగులువఁ డిన్మనరాకకుమ్రోగుచుండెనో ॥౩౦

ఆ॥ అనుచుఁ జెప్పుచుండుఁ పంతలోఁబెనుచోఱ |
వలెఁ దమ పొగపడవఁ పట్నముదరి |
గొనఁగ నాల్గుజోళ్లఁ గుఱ్ఱముల్పూన్చిన |
బండిమీద వారుఁ బయలుదేఱి ॥

౩౧.

సీ॥ ఆమడచదరమైఁ యంతటనేటి నీ |
రుబికించు పెన్మరఁ లొప్పమీఱఁ |
బెద్దమేడలు కల్గిఁ విరివియై దిద్దిన |
యట్టుతీన్ననివాడఁ లందమార |
మిన్ను గప్పుచుఁ బొగఁ మేటిమబ్బులవలెఁ |
జెదరియంగళ్లపైఁ జెలఁగుచుండ |
సంచువెట్టఁగనీకఁ యందఱున్నాజూరు |
కడపలరాకపోఁ కలను సలుప |

బిచ్చగాండ్రును వెలయాండ్రుఁ పేరునకయి |
నల్గులగక వెలయుచుండుఁ నగరునందుఁ |
దనరువెంతలు పేర్వేరఁ దనసకునకుఁ |
జూపు చాద్యోరయేగెడుఁ చొప్పునందు ॥

౩౨.

చ॥ తెరువునొకింతలేక చను ॥ దెంచెడు మూఁకఁదొలంగఁబుచ్చు బ
ల్లరికివటార్లయాపులు త ॥ భుక్కున నెండకుఁబొల్పు సన్నుల
స్పరఁగు తుపాకులూనిన సి ॥ పాయిదళమ్ముల జోళ్లచప్పుడు
ల్పొరిఁబారిబూరతాఱవళు ॥ లున్నినుచ క్కటిఁబిక్కిటిల్లఁగ ॥౫౩.

సీ॥ తడఁబడికొప్పులు ॥ సడలఁగఁబయ్యెద ॥
లెడలమేడలపయి ॥ కెక్కువారు॥
కనులారఁజూచి దీ ॥ వన పాటపాడి దో ॥
సిళ్లతోఁ బూవులు ॥ చల్లువారు॥
పట్నమునందలి ॥ పడఁతులకున్దండ్ర ॥
వలె గోకలిడునంచు ॥ నలరువారు॥
తగవు నొక్కింతయు ॥ స్తప్పనొల్లఁడు నిజ ॥
ముగ వేలుపితఁడని ॥ మ్రొక్కువారు॥
నోము దొరసానిదేయని ॥ నొడవువారు॥
సొగసుఁగాంచి వితాకునఁ ॥ జొక్కువారు॥
నగుచుఁ జెలువలు గనుచుండ ॥ నాతఁడంత॥
లోన మెల్లనఁ దనకోట ॥ లోనికరిగె॥

౫౪.

క॥ ఆకోటకునల్లట॥
ప్రాకారమగ డ్దయున్జా ॥ రన సాధ్యముతా॥
ఆకోటలోని మేడలు॥
గైకొన్న సొగసులఁ బొగడ ॥ గనశక్యముతా॥

౫౫.

ఆ॥ అట్టి నగరిలోన ॥ నరుసువలెన్పాట॥
సారికొల్వఁబడుచు ॥ సంతసంబు॥
వడయఁజాలక దొర ॥ కడకొక్కనాఁడేగి॥
కనుల నీరువంచు ॥ చనియెనిట్లు॥

౫౬.

మ॥ అకటా రోగికి విందొనఁచునటులీ ॥ వందించు భాగ్యంబు రి॥
త్తకదాచెల్వనుబాసి మేటివలవం ॥ తన్నుందునీసంగడి॥

నికిరాజోత్తమయాతక బాన్ధవుడవో నీప్రాపుపోనాడి నే!
నిక నెండేగుదు నాలుబిడ్డల మతే నీతీరునన్జూచెదక ॥ ౮౭.

సీ॥ తాను ముందుగలేచి తానముగావించి

పొందమ్మివలె నాకు మోముచూపు|

నిల్లు నీటుగఁజేసి యెంతయున్ద్రాంజవు

లూరు వంటలు కడు పారమేపు|

నేఁబైకిఁజని మల్లి యేతేర నాయడు

గులఁబట్టి నిమిరి బ డలికఁబాపు|

నామాటకన్నఁడై నన్జవదాఁటక

నానేరమెట్టిది యైననోపు|

కలిమిలేముల నిల్గొక్క కరణిజరిపు|

నన్నిటికినెక్కుడంచు మర్యాద నెరపు|

కరము బీదలపైఁగని కరముపరపు|

నట్టి యిల్లాలి బాసినే నెట్టులుందు॥

౮౮.

క॥ అని వగచు బాటసారి|

న్గనియెకిమిఁడూరడించి కనికరమున ని|

ట్లనె నన్నయింక నడల|

స్వనిలేదొక మేలుమాట పలికెదనిమిగోన్॥

౮౯.

గీ॥ పట్నమున్నేరునపుడె నీ వారికొఱకు|

నరయఁబంపిన బండ్లెల్ల దిరిగివచ్చి|

చల్లగా నీపడఁతియు నిప్పల్లవాఁడు|

బ్రతికినారంచు నిప్పుడే పలికిరిచుమి॥

౯౦.

క॥ అనిచెప్పిన విని సందియ|

మును వేడ్కయు నబ్బరంబు ముప్పిరిగొనఁగా|

మనసునఁ దడఁబడి యెద్దియు|

ననఁజాలక కొంత నిలిచి యఁడ్డిట్లనియెన్॥

౯౧.

శా॥ నన్ను స్పృశించిన తండ్రి నాయొడయఁడా ! నాపాలిమేల్వేల్పవా!
 రున్నారా యెటులైననుం బ్రతికితా ! మున్నార యెందున్నవా!
 రెన్నండిచ్చటికేగుదెంచెదరుబం ! ట్లింకెట్టులన్జెప్పి నా!
 రన్నానాకొకమాటలోనసెలవి ! మ్మా యంతయున్మోక్షైదన్॥౯౨

గీ॥ అనుచుఁ దత్తరవడుచుండు ! నతనితోడ!
 నరుసిటులఁ బల్కె-విను సంది ! యంబువడకు!
 మనమిటకు రాకమున్నె నీ ! మగువవచ్చి!
 యెద్దియోవ్రాసి చనినట్టు ! తెలుకపడియె॥ ౯౩.

క॥ అనిచెప్పి యచ్చుగండా!
 తనిఁ దోడ్కొని యోడరేవు ! దాపున నింపాం!
 దిన గంటకంబమునకు!
 న్జని యందలి వ్రాతనిట్లు ! చదువఁదొడంగె॥ ౯౪.

చక్కెర॥ పెనుగాలి నోడమున్నీటఁ గొండపై ! విడిచెడన్!
 వెనుకొన్నయింకెదో నావయందట ! న్బెనిచితెచ్చె!
 ననుఁగట్టుకొన్న యాతండొకండెక ! న్పడకియుండె!
 నినుగొల్తుఁ గంబమావానిఁ గాంచిన ! న్పెదకఁబంపు॥౯౫.

గీ॥ మేటి యిటుచదువఁగ విని ! బాటసారి!
 తాను నొకనూలుమాలుల ! ధ్వానిఁజదివి!
 ఆమెగుఱ్ఱులు చెప్పఁడీ ! యని యడిగినఁ!
 గొందఱచ్చట నిట్లు పే ! ర్కొనఁదొడఁగిరి॥ ౯౬.

చ॥ పిఱుదులమీఱి యుంగరపుఁ ! బేర్లవలెన్దఱు చొందిజాఱుమే!
 న్నెఱసవరించఁ బోకమెయి ! నిండఁగమాసిన చీరగట్టి పె!
 న్నెఱపునఁ జూచు లేడికర ! ణిన్నలుతెట్టులు గాంచుచూర్పుల!
 న్నెఱపుచు బద్దిగుల్వడెడు ! నీయెలపాయపుటింతి కన్పడె॥౯౭.

గీ॥ తెలిమొగలి పువ్వులేతరే ॥ కుల తళతళ॥
 గలుగు చెక్కిళ్లనుండి వా ॥ ల్కనులనీరు॥
 వలుదము త్తియములవలె ॥ బడుటనీదు॥
 చెలువ వలవంత కొకవంత ॥ చెలువుదెచ్చె॥

౯౮.

క॥ వినుమిటకుడా కడన్నదు॥
 నెనిమిది యామడలమేర ॥ నెసంగినపట్టం॥
 బున కిచటి సరకులన్నొన॥
 జనుదెంచిన యోడనీదు ॥ చాననైచ్చె॥

౯౯.

గీ॥ నెలపొడుపునాడు నీముద్దు ॥ చెలువయిచట॥
 దాదియొక్కతె చిటుతనో ॥ దాచుచుండ॥
 వంటకంబులఁగొని యిది ॥ వ్రాసిదీని॥
 గావుండనిమాకుఁ బెక్కురూ ॥ కలిడి చనియె॥

౧౦౦.

క॥ అనినమ్మకంబు పుట్టిం॥
 చినఁ గొండతెఱఁగునఁబొంగి ॥ చెలియకనులఁ గ॥
 ట్టినమాడ్కిదోప నొకకొం॥
 తనిలిచి యాబాటసారి ॥ తలపోసెనిటుల్॥

౧౦౧.

అ॥ కట్టుకొన్నచెలిమి ॥ కట్టులఁదప్పితి॥
 నట్టుకొన్నవాడ ॥ నెట్టులైతి॥
 కట్టరాని మనసు కట్టి ॥ బ్రతికితిని॥
 నట్టు కొన్నవాడఁ ॥ గనుకఁజెల్లె॥

౧౦౨.

గీ॥ బోటి బ్రతికినదనినాకుఁ ॥ దేటపడియె॥
 గాని నాయున్కినెఱుగ ద ॥ చ్చానయకట॥
 పిట్టవలెనాకు టెక్కలు ॥ వెలయునేని॥
 బడఁతిఁ గనకుందునే టెప్ప ॥ పాటులోన॥

౧౦౩.

చ॥ అనితలపోయుచున్నగచు ॥ నాతనినేలిక బుజ్జగించి యి
ట్లనెఁ జెలికాఁడనీదుచెలి ॥ యన్లనుఁగొందువు నైఁచుమంచునాఁ
డనినది నిక్కమయ్యెను గ ॥ దాయిఁకఁగుండకు నిన్నునంపుదా
పున నొకమేలునీవలన ॥ బొందికగావలెరమ్ముచెప్పెదన్ ॥ ౧౦౪.

గీ॥ ఇట్టులాయరు సాతని ॥ నిట్టపటిచి
కోటలోనికి దోడ్కొని ॥ కొంతతడవు
వేడుకలఁబుచ్చి యవ్వాని ॥ తోడ నొంటి
నరిగియొకపూవుఁదోటలో ॥ ననియెనిట్లు ॥ ౧౦౫.

క॥ కనఁదగిన వింతశాస్త్రము
తనంత జతపడినయిప్పు ॥ తత్వజ్ఞుఁడు పొం
గునటుల నినుగన్నదిమొద
లనఘా నీహితుఁడులోన ॥ నలరున్జుమ్మా ॥ ౧౦౬.

గీ॥ అదిగొవచ్చెడుఁ జూడునా ॥ యన్నకొడుకు
చెలఁగి కోల్పులినాడించు ॥ జెట్టిమిన్న
తండ్రికెక్కుడుగానన్న ॥ దలఁచుచుండు
నెల్ల చదువులునేచుక నీ ॥ పిల్లవాఁడు ॥ ౧౦౭.

సీ॥ మావంగడముపాడి ॥ నేవినిపించెద ॥
నన్నదమ్ములు పెద్ద ॥ పిన్నవరుసఁ
బరఁగియేల్పడిచేయ ॥ వలయునుమాయన్న ॥
యేలి పట్టంబునా ॥ కిచ్చెనేను
వీనికినొసఁగెద ॥ వీఁడు నాకొడుకుల ॥
కిచ్చుఁగాపుగడ యి ॥ క్లెసఁగవలయు
నిరువదియైదేండ్ల ॥ కేలికయై పెత్త ॥
నంబంతదనుక నొ ॥ నచఁదగును
పిమ్మటన్ననమానాఁడు ॥ విడిసియున్న
కొండపై కేగి హాయిగా ॥ నుండనొప్పు

పెద్దలేపాటటుచేసిన | దిద్దుపాట్లు|

తెలిపెదన్విను మావేల్పు | కొలుపుఁగూర్చి|| ౧౦౮.

మ|| కలయందెత్తెడు మేనుతోచెడు జ | గత్కార్యంబులున్జిత్త స|
ఇచ్చుల తన్వాస్తవమందు చందమున నీ | సర్వప్రపంచంబు న|
జ్జలకున్కిక్కుముగాఁ గనన్బడెడుఁ బ్రా | జ్జల్పార్థ భావంబుని|
శృలమాటద్దమకన్న వేటుగనరీ | శత్యంబుప్రాపించుచున్|| ౧౦౯.

ఆ|| కౌచుముట్టుకొనరు | కలనైనమావారు|

మేలెకానిక్కిడు | జోలిపోరు|

కల్ల పెద్దతప్పుగాఁదె | గడన్బడుఁ|

పరువు నయముమాకు | బ్రతుకుకన్న|| ౧౧౦.

క|| మామతమన్నన్జిట్లని|

మామయొకండుండె మేన | మామ యితనికిన్|

నీమగువయున్న పట్నం|

బేమరఁ బోకేలునాతఁ | డెక్కుడుదొరయై|| ౧౧౧.

క|| ఆతఁడు జగడంబిప్పుడు|

మాతోడన్నెట్టుకొనియె | మనసుల యెరుసన్|

మాతెరువులు రెండు నెడం|

జైతిన్నఁగఁ గలియవడ్లు | లైసద్దప్పన్|| ౧౧౨.

క|| గుడియను పుస్పడిదాణము|

పడంతి సుంకంబు | నేలుబడిపట్లచ్చో|

మడిమైలలంచుఁ బిల్వ|

స్పడు నీరున్నిప్పులచటి | వారలచేతన్|| ౧౧౩.

గీ|| అన్న వినులేకలేకయా | యరుసునకొక|

కూతురొదవెను నామేన | గోడలదియు|

వీడునొకచోటఁ దమచిన్న | నాడు కలిసి|

యుంటనొండొరులఁ దవిలి | యుండిరిపుడు|| ౧౧౪.

క॥ అన్నిటనీడున్దోడు!

స్నన్నారీ చిటుతలకట ॥ కట్టడినయ్యం

బెన్నడు జతగూచెడునో!

యన్నా యారాచరికమె ॥ యడ్డయ్యెగదా॥

౧౧౧.

గీ॥ ఒంటిపాటునఁ గ్రుమ్మరు ॥ చుండు మదపు!

తేన్గువలె నాకలిని దుర ॥ లెఱుంగఁడక్క!

టకట యాసీమకొంటిగ ॥ నరుగఁదలఁచి!

సైఁచకున్నాడు నాకేమి ॥ తోఁచకుండె॥

౧౧౨.

గీ॥ బలము సంజ్ఞిత సాహిత్య ॥ వైభవంబు!

చక్కఁదనము స్వతంత్రరా ॥ జ్యంబు లేత!

పాయమలరారు వానిఁ ద ॥ ప్ప మఱియెవనిఁ!

గట్టుకొననొల్లనంచు నా ॥ కన్నెనిలిచె॥

౧౧౩.

ఉ॥ ఇన్నియుఁగల్గినట్టి యొరుఁ ॥ డెందున నీతనికన్నలేమి నా!

కన్నియతానెఱింగినది ॥ కావునఁ దండ్రీకినట్లు చెప్పె నం!

తన్నలు దట్లరాజులక ॥ తండది వెల్లడిచేయఁబంచెనో!

యన్నయిఁకైదునాళ్లుగడు ॥ వైకనిపించెడుఁజమ్ముపెండ్లికిన్॥౧౧౪.

గీ॥ అకట మాయన్న నితనినా ॥ కప్పగించె!

నేను నీకొప్పగించితి ॥ నీకొలంది!

యెఱిగియటుగాన మీరలి ॥ ద్దఱు గడంగి!

తెరవలన్నాడి బిరబిర ॥ న్దరలిరండు॥

౧౧౫.

క॥ మీరే తెంచినతోడనె!

నారాజ్యంబన్నకొడుకు ॥ నకు నిచ్చెద నా!

తొర్రాములమై యడవి!

స్తేరి మనము పిదముక్తి ॥ జెందఁగ వలయు॥

౧౧౬.

ఆ॥ అనుచు బాటసారి ॥ కానేలతేడన్న॥
 కొడుకు నప్పగించి ॥ గడుసుబంట్ల॥
 దోడుచేసి యేటి ॥ యోడరేవువఱకు॥
 నంపకంబు పెట్టి ॥ యరిగెనంత॥

౧౨౧.

క॥ కట్టెడలి కడలి మేల్కని॥
 బెట్టిదముగ నావులించి ॥ పెన్నోగలెగయన్॥
 నట్టేటన్నడి పర్వలు॥
 పెట్టెన్నేరోడమిగుల ॥ వేడుకపుట్టె॥

౧౨౨.

గీ॥ అపుడు బాటసారి ॥ యారాచపట్టితో॥
 నోడచిత్తరువుల ॥ తోడ వేడ్క॥
 నందలేనితనదు ॥ డెండమునైలుపుచు॥
 ననుఁగుఁదనముదనర ॥ ననియెనిట్లు॥

౧౨౩.

క॥ ఓడక పెంపుడు సింగపుఁ॥
 గోడెవలెన్వచ్చెదీవు ॥ కొమరుఁడవకటా॥
 జోడయిన చేడియల విడ॥
 నాడి యునికి మనకు నొకటి ॥ యై కన్నపైన్॥

౧౨౪.

శా॥ అన్నా కన్నెతనంబునుండి తగులై ॥ యాముద్గరాలెంతయు॥
 నిన్నున్గొనునంచు వింటిఁ దనకు ॥ నీ వేడ్కదెల్పన్గీ॥
 కెన్నండేయది యానవాలిడియె నీ ॥ వీతీరు చేడ్పాటుతో॥
 జెన్నున్దూలుటలేలనామిగులరా ॥ సింగంబుపెంపందుట॥౧౨౫॥

గీ॥ మీఁదఁ గొండలొరగ ॥ మేల్కనియున్నిదు॥
 రించునట్టి మనసు ॥ రెచ్చుచుద్దు॥
 గుమ్మయఁపినట్టి ॥ కమ్మఁజేకొని చవు॥
 లూరఁజదివె బాట ॥ సారికిట్లు॥

౧౨౬

క

వలపునైలుపంగఁ జాలదు!

కలమ్ము మనచిన్ననాటి కలసిమెలఁగుటలే!

తలపునకు వచ్చినయెడ!

న్నిలుచున్నాయుసుఁజుదాఁచ నేరన్బావా॥

౧౨౭.

గీ॥ వావిమేనటికము కి పసితనంబుననుండి!

చనువుచేత యెంచు కి కొనిన సొమ్ము!

దవ్వలయ్యెనిందు కి జవ్వనపున్నోర్కె!

కఱపుదీఱనెపుడు కి కనెదనిన్ను॥

౧౨౮.

గీ॥ మనతగులమున నీమేన కి మామకూర్చి!

పూను తెన్నున నేపుకొను కి క్కానిమలపి!

గడియలోపల నెడఁబాటు కి కడలిదాఁటి!

రమ్మునీకల్మిబల్మి బిం కి కమ్ములలర॥

౧౨౯.

క॥ పలుమఱుఁదనపై నీచూ!

పులు వాఱఁగ నీదుడెంద కి మున్నొని నీచే!

తులఁపి ముందుగాఁ బెం!

డిలి నీకీసవతి కమ్మ కి నెఱపునుమ్మా॥

౧౩౦.

సీ॥ చిలుక బూచులకుల్కి కి జలిబిలిగాఁబల్కి!

సాబాలుగాఁ దిన్న కి చల్లిబువ్వ!

చిఱు జగడములాని కి బిఱబిఱఁబొత్తుని!

తనివితీరకయాడు కి దాగురింత!

చట్టుపంతములాడి కి బాగుగాఁగవఁగూడి!

మెలపునఁబాడిన కి మేలుకొల్పు!

అంటు జంటగఁగట్టి కి దంటగానీర్వట్టి!

నిలుపు సంపఁగిగున్న కి తొలినమర్త!

ఆనవాళ్లవినన్నుఁ గి న్నారఁజూప!

నేగుదెంచిన యీగాలి కి ప్రోగుబొమ్మ!

మనసువచ్చినయట్ల ని న్నరులకొల్పఁ
బొగలుచున్నది నిక్కంపు న్ బొందియిచట॥

౧౩౧.

క॥ అని వగమిఁజదివి దా

పునఁగల యచ్చెలువయంద న్ మున్నకన్దో
యినలఁదు కొంచూర్పుల నిడు

ఘనతడు చెలివాలుకనులఁ జూచి యిటులను॥ ౧౩౨.

గీ॥ మొదట పాపులెఱింగిన న్ ముద్దుచూపుఁ

బిడవఁ గురులుంచుదాపున న్ బెడరుచూపు

దగిలియెడఁబొయఁజాలని న్ దిగులుచూపుఁ

గనులదూబూచి చూపు నా న్ కన్నెచూపు॥ ౧౩౩.

చ॥ అని దిగులందు నాతనికి న్ నంతటనూచూచు బౌటసారి యి

ట్లనఁ జెలికాడ యచ్చెలువ న్ నంటకయేయిటువేగుచుంట వే

మనియెడ నెల్లవేడుకల న్ నందఁగఁజేసిన దానిఁబాసి పొ

న్తుననుదలంచ్చియైననిఁకఁ గుందకుచూడుమురేయిమించెడి॥

సీ॥ ఆకనంబున నడు న్ గంటిచుక్కలు అవ

లట్లు చీకటిసీట న్ నలరుచుండె

గరఁగిన వెండి నీ న్ రప్పిన తీరున

నలలవాలుగమిాలు న్ తలుకుమిఱె

మిఁదుక్రిందులఁబొల్పు న్ మింటినట్టనడుమ

గారడియద్దమె న్ కడలితోఁచె

దొప్పచేతులవలె న్ దూఁగాడు కరడము

ల్లోప్పచందువల జో న్ కొట్టుచుండె

చుక్కజాడలఁ బొగయొడ న్ చొక్కుచుండె

గాడు పెల్లెడలన్దోల న్ పాడుచుండె

నిగిడిగడియారమిదిగో బ న్ న్నెండువేసె

నిఁకఁ జెలిమికాడనునము పం న్ డు కొనవలయు॥ ౧౩౪.

క॥ అని రాకొమరున్నిదురకుఁ

జొనిపి తనకుఁ గన్నుమూతఁ | చొప్పడకుల్లం

బున నగపడు తనచెలియకుఁ

ననఁగఁదొడఁగె బాటసారి | యడలుచు నిటుల॥ ౧౩౬.

మ॥ తరుణీకన్దవఁబోలి తెల్వియెడ ని | ద్రన్జొక్కునవ్దొంటిపా

టరయన్బోవని నిన్నునన్నెడపెనే | యక్కుశదయ్యంబు కా

నిరవంతైనఁ దొలంగకుండునుగదా | నీరూపు నాలోన న

ద్దిరనాకిద్దియెచాలుఁ జూచుకొనెద | నెల్లంబుగా నెప్పుడున్॥ ౧౩౭.

క॥ నిడువారు కనులు తీయని

నుడువులు ముంగురులుచెదరు | నుదురున్నేల్పు

త్తడిమేను సన్ననడుము పా

గడఁ దగు నీడకకనులఁ | గట్టునుమ్మి॥ ౧౩౮.

నీ॥ అడుగులుగంద నె | న్నడుమువడఁక నీవు |

తిరిగిచూడక నీళ్లు | తెచ్చుహూయలు

చెక్కిళ్లకిరుగడల్చివురు | చేతులఁజేచి॥

యొప్పుగానీవు పా | యూదుతీరు

దాకెలు వెన్నుమీఁ | దన్నోపి నెమ్మేను |

వంచుచు నీవు వ | డ్డించు చెట్టు

కొనగోళ్ల నీనియల్లును | ముచునుడువుల |

మచ్చికతోడ నీ | విచ్చుసొగసు

నన్నుఁగనినప్పుడెల్ల నీ | కున్న జోక

నేను జబ్బుగనున్నప్పు | నీయలజ్జి

నాదుచుట్టములందు నీ | నమ్మకంబు

నెందనుకడలపోయుదు | నెట్టులోర్తు॥ ౧౩౯.

క॥ ఇదియేమి సోదైమోకద

ముదితా నిన్దలఁచి నేను | పొందుకలవరం

బెడకింపైతోచుచును |

న్నది యిటఁదక్కినతలంపు | లన్నిటికన్న || ౧౪౦.

ఉ॥ ఎన్నఁడు నిన్నఁగన్దుఁ జెవి | కింపుగనీ నెరముద్దుమాటలిం |
కెన్నఁడు విన్ననక్కట చె | లీ యిపుడెక్కడనున్నదానవో |
నాన్నయటంచు బిడ్డఁడను | నప్పుడు నీయెనయెట్లులుండున |
న్నన్నతోలంగుచున్నయును | తానయెపోవఁగనీకనిల్పెను || ౧౪౧.

గీ॥ అనుచుఁ బెక్కుతెఱంగుల | నతఁడుపొగలి |

నెగడునిద్దురఁగడకంటి | నీటఁదుడిచి |

అనుఁగుఁ జెలికానిఁ దెలవాటి | నంతఁదెల్పి |

ముచ్చటించెనిటుల వగ | పున్నుగించి || ౧౪౨.

శా॥ అన్నాహాయిగఁగూర్తువట్టినదియే | యాఁజూడుమాయోడకు |
స్మన్నీర్పాయలువిచ్చియత్తుకొనకెం | తోలోతుగాఁదోచునె |
న్నెన్నోకోసులమేరనద్దిర యిదే | మీకొండలున్నెట్లు |
నిన్నునన్నునివెల్ల వెన్నెనుకకు | నేవపర్వులన్నెట్టెడున్ || ౧౪౩.

చ॥ అదె మనమేగుపట్నమెటు | లబ్బురమై పొడకట్టుచుండె బ |
న్నినమొనరించు గుట్టమటు | నిల్చినయోడపయిన్నిడంబు లా |
ప్పిదముగ నన్నలనైలుప | వేగిరపాటున విట్టుపల్లము |
ల్గదియుచుఁజూడుతెప్పలల | లంబడియిచ్చటికేగుదెంచెడి || ౧౪౪.

గీ॥ అన్న వారలిరువురు వా | కొన్నుమిగుల |

నానయువ్విళులూర నం | తోనమలర |

ఓడడిగిపడవలఁజొచ్చి | యొక్కగడియ |

కొడ్డునకుఁజేరి హాయిగ | నున్నయంత || ౧౪౫.

ఆ॥ వారు తమకు నెదురు | వచ్చిన యారాచ |

కన్నెచెలులఁగాంచి | కలతెఱంగు |

వివఁగవేడ్కపడఁగ | వివరించెరవ్వారు |

కేలుదోయి నొసటఁ | గీలుకొలిపి || ౧౪౬.

క॥ మమ్మేలు రాచకన్నియ!
మిమ్మునైనవూపుచోట ॥ మేడగలయఁగా!
నిమ్మొనరిచి తత్తరమున!
రమ్మని యిదెకెంపుటంగ ॥ రము గుఱుతిచ్చె॥ ౧౪౭.

క॥ అని చెలులిచ్చిన యంగర!
మును గన్గవనద్దుకొనుచు ॥ ముద్దిడుకొన్న!
క్కునఁ గదియించుచుఁ దనచిటి!
కెన వ్రేలనమచిఁ దాని ॥ కిఁబలికె నతఁడున్॥ ౧౪౮.

గీ॥ నీపసిండిచెలియ ॥ నెమ్మొనిజగిదెల్పు!
నీదుకెంపుమోవి ॥ నిగ్గుదెలుపుచి!
గాని చెలువమనను ॥ గనిపెట్టి చెప్పక!
యుంటివేమె ముద్దు ॥ టంగరంబ॥ ౧౪౯.

క॥ చెలియేమి చేయుచున్నది!
పలుమఱు నిడువాలకనులఁ ॥ బరపుచునీతోఁచి!
బలికిన పలుకులుకలవా!
తెలుపుమనఁగఁ జెంతనున్న ॥ తెఱవలలరుచున్॥ ౧౫౦.

చ॥ తెలిపిరితేడనీవు చను ॥ దెంచుటకున్వలనెంచిచూపమా!
నెలదుక పెంపకంబు పసి ॥ పిల్లనిముంగలఁగాయపండుల!
న్నిలుపుచు నీదురాకవిని ॥ నివ్వెరతో నొకకొంతసమ్మక!
వ్వలనగవచుఁ వేడ్తకను ॥ వుండుగచేసెనుమాకదెంతయున్॥ ౧౫౧

చ॥ కలకలనవ్వువేలుపుల ॥ కైకయిమోడ్చుచుఁ బైటదిద్దుకొం!
చలనట చూపుముంగురుల ॥ నన్దములోనవరించు దిట్టచూ!
డ్కులఁబచరించు మమ్ముగనుఁ ॥ గొంఱకుసిగ్గులరించు నెత్తల!
న్పలుమఱునూఁచుమాచెలువ ॥ పట్టఁగఁజాలనివేడ్తమీఱుటన్॥

క॥ అని చెలులు సెప్పితోడ్కొనఁచి!
దనివిన్నొని రాచపట్టి ॥ తనకైయేపఁ!

చికన క్రొంబూదోట విడిది
కనుగుంజెలికానితోడ / నరిగెబితానక॥

౧౫౩.

ఆ॥ అవుడు బాటసారి / యారాచపట్టికి
జరుగువేడ్కజూచి / సంతసించి
యును మఱి తనచెలియ / యున్న చొప్పెటుగాంతు
ననుచు నెమ్మదిసను / కొనియెనిట్లు॥

౧౫౪.

సీ॥ కొన్నాళ్లులడియాన / గొనుచుండు డెందము /
చెప్పుచేతలకెల్ల / నొప్పియొప్పి
తలచని యిమ్ములు / తమయంతఃజేకూరు /
నప్పుడు రానీక / రొప్పిరొప్పి
కొన్నాళ్లు పొట్టక / క్కూర్తికై యందంద /
దెన్నుమాలిన బొంది / ద్రిప్పిత్రిప్పి
యర్థిగనకుడో / యయ్యలారాయని /
గొప్పనావలవంత / జెప్పిచెప్పి
అదియటుల / గాని యెడనేమి / యాదునేను
మరియు బ్రతుకుటయో మొండి / మొరడువలెను
కాదుమనియెద నింక నీ / మీదనేమి
యగును నావని నానాట / నరుగుటకద॥

౧౫౫.

గీ॥ జగముతో జోలినాకు / గ / లుగుటవలన
నామనసు దిట్టపడగ నిం / తవత్తకై
నిల్వజాలితెగాని న / నిద్రించి యన్నె
మెఱుంగని చెలినాయెడ / బాటు / నెట్లునైచు॥

౧౫౬.

గీ॥ పిల్లవాని నెవరికైన / బెంచనిచ్చి
యకట ననుజూడగలెడు / నానదొఱగి
నాగరిత నామనుగడపు / నాదిపాదు
బలిమిచేతను, సుఱులెడ / బాసెనేమొ॥

౧౫౭.

క॥ శాని యెడన్గవాలక!

మూని మగువలోనమిగుల ! నుడుకుచునే నెం

దైన నగపడుదునోయని!

తానూళ్లస్పల్లెలందుఁ ! దలడిలునేమో॥

౧౫౮.

గీ॥ తలిరుటడుగులలో ముండ్లు ! దగిలెనేమొ!

పసిడిమేనెండతాఁకునఁ ! బడలెనేమొ!

పట్టుమెత్తనికురులట్ట ! గట్టెనేమొ!

నాకనుల పండువింకఁగా ! నఁ బడదేమొ॥

౧౫౯.

సీ॥ నిను తెప్పపాటైనఁ ! గనుకున్న నోర్వని !

కన్నులు కాయలు ! కాయవలసె!

నీమాటలన్గసిం ! తే విననేరని !

ములుచచెవులు చెట్లు ! మొలువవలసె!

నీదుపేర్చవిగొంట ! నిముసమేనియుమాన !

నట్టి నాలుక గడ్డి ! కట్టవలసె!

గడియసేపయిన ని ! న్నెడసి నీరగుచుండు !

గుండెబల్బండయై ! యుండవలసె!

కటకటా నాదు మేల్మి బం ! గారుబొమ్మ!

నాబ్రతుకు పట్టయెచటను ! న్నానొ వాలు!

కన్నుఁగవ నీరు వరదలు ! కాచుచెట్లు!

కుందుచున్నానొ యిపుడు ! నన్నుండలంచి॥

౧౬౦.

ఆ॥ విన్నబోయి యిట్లు వెత ! చెందు నాబాట!

సారి మోముఁగాంచి ! జాలిమించి!

అపుడు రాచకొమరుఁ ! డచ్చెలికానికిఁ!

దలఁపుచుటలునట్లు ! పలికెనిట్లు॥

౧౬౧.

ఆ॥ అయ్యయింకమీద ! హాయిమనకుఁగల్గు!

నంచు గుఱుతుచెప్ప ! నాకసంబు!

వేడిగాడ్పు వేసఁ బిన్నాసి చల్లనిఁ
మబ్బుఁగ్రమ్ముచున్నఁ మాడ్కిఁగంటె॥

౧౬౨

సీ॥ తొలితెల్ల కొండలఁ బలెనున్న మొగుఁళులుఁ

గొప్పలైసీలిరంఁ గులఁదనఁచె॥

దూదిపింజెలలాగుఁ దొడ్డమబ్బులనేకిఁ

కరువలిపఱపులుఁ గా నొనఁచె॥

వెండిచబుకుఁ ద్రిప్పిఁ వేసిన యట్టులుఁ

మెఱుముతోడుఁత బెర్దఁ యుఱుముపుట్టె॥

నేలఁగమ్మనితావిఁ నెగడించు చందందఁ

వలునలై లెక్కఁ చిఁ న్కులు మొదలిడె॥

మింటికిన్మొంటికిఁ దఱచుఁ మీఱవానఁ

చారలను తీఁగెలబిగించిఁ యాఱవవడిఁ

వీణెవాయించు నెఱజాణఁ గాణమాడ్కి॥

నందములగుప్పి గాలి పాఁ డందొడంగె॥

౧౬౩.

గీ॥ వంగియక్కున నొకచిఱుఁ తంగదించిఁ

చూడు వచ్చెడు నెవతొ యీఁ మేడదరికిఁ

జడిసి పిల్లకుఁ తెక్కలుఁ చాటుచేసిఁ

పట్టునకుఁ బర్విడెడు కోడిఁ పెట్టవలెను॥

౧౬౪.

క॥ అనుచున్దన మడిఁద్రిప్పగఁ

గనుఁగవ నగవడఁగనీకఁ క్రమ్మిననీటిన్

మునికొంగునఁ దుడుచుకొనుచుఁ

గనుఁగొని యాబాటసారిఁ కడునబ్రమునన్॥

౧౬౫.

గీ॥ లేచినిలిచినిదానించిఁ చూచి కేలుఁ

దోయి తట్టుచు నెగురుచుఁ దొడ్డనోటఁ

నదిగొ నాదాది నాయయ్యఁ యిదిగొఁగంటిఁ

ననుచు నెఱురేగెనేస్తునఁ కబ్బరముగ॥

౧౬౬.

క॥ అప్పుడు దాదియు నాతనిఁ

జప్పునఁ బరికించి పోల్చి ॥ సరగననియె మా
యప్పా నీబిడ్డండిదె॥

యొప్పుగ నీయాలునిచట ॥ నున్నదినుమ్మా॥

౧౬౭.

ఆ॥ ఇచటి రాచకూతు ॥ రెంతయుఁ గూర్చిలో॥

మమ్ముఁ బెంచుచుండె ॥ మామొఱవిని॥

వెదకివెదకి విసికి ॥ సొదఁజొత్తునంచు నీ॥

పడఁతినేడుగట్టి ॥ పట్టుబట్టె॥

౧౬౮.

ఆ॥ పాలు పొంగుచూపి ॥ పైమూతలు బికించి॥

పడెడు పోల్కిడెండ ॥ ముడికి నిదుర॥

నైన నుబ్బికనుల ॥ యందు నీరైపొర్లు॥

జెలియవంతయెంత ॥ చెప్పుదాన॥

౧౬౯.

గీ॥ ఇచట బుడుతనికిస్తల్లి ॥ యిడుచునేను॥

దిరుగఁజప్పునఁ బెన్నాన ॥ గురియఁజొచ్చె॥

అంత బిటబిట నీమేడ ॥ చెంతఁజేర॥

గంటఁబడినావు మానోము ॥ పంటవలెను॥

౧౭౦॥

క॥ అని చెప్పినఁ దత్తటపా॥

టు నెమ్మియబ్బరమతఁడు క ॥ డుస్ససితనమే॥

ల్వినిపించు మనుచు నద్దా॥

ది నాలికడకంపి చేరఁ ॥ దీసికొడుకనిన్॥

౧౭౧.

ఉ॥ అక్కునఁజేచున్ ముద్దడున ॥ హాయని ముచ్చటలూరుఁజిన్నినా॥

చక్కనితండ్రినిన్నెడయఁ ॥ జాలితినేయని కంటనీరిడు॥

స్తక్కెరవెట్టు మచ్చికనా ॥ నచున్ గురుల్కుడుచున్నగించున॥

మృక్కనిపించు విద్దియము ॥ లాడఁగఁజేసెడు మాటిమాటికిన్॥

ఆ॥ బాటసారియంతఁ ॥ బట్టజాలని వేడ్కఁ

జెలఁగి సంగడిని ॥ చేతికిదన॥

- యనుఁగుఁగొడుకునిచ్చి యడఁకువ పెంపార|
నొసటఁగేలుమోడ్చి నుడివెనిట్లు|| ౧౭౩
- గీ॥ మిగుల నట్టేట గ్రుక్కలు మింగుకొనుచు|
నట్టై కొట్టుకొనెడుపట్ల పట్టునిలుపు|
నడుగునీయయ్యగానొడ్డు సందుజేనుక|
నోడగానీవు నన్నుఁగా పాడినారు|| ౧౭౪
- ఉ॥ ఇంచుకవాండ్రనైన దమ కెక్కుడుగాఁగనుచుదుకోర్కెకా
సించక కొల్చుకొండిడుమ చేసిన వారలకేని మాటుచె|
ల్లించరు కల్లలెన్నడు గ డించరు మిక్కిలికూర్మియల్లెడం|
బెంచుదురేల్లవారలిక మిమ్ముడలంచిన గీడులంటునే|| ౧౭౫
- ఆ॥ మునుపు నీటిలోన మున్ని యూపిరియాడ|
కున్న మాడ్కినిడుమ లొందుచుంటి|
ఇపుడు పైకిదేలి న పగిది మీప్రాపు|
వలన మించిమంచి బ్రతుకుగంటి|| ౧౭౬
- ఆ॥ అనుచు బల్కఁగవిని యారాచకొడుకనె|
సంగడీడయింత సంతసంబు|
మనకు సమకుటుటకు మాయయ్యకతమత|
డౌరమాటువేలు పనఁగనచ్చు|| ౧౭౭
- గీ॥ అయ్య నీయాలుకాఁబోలు నదిగొవచ్చు|
చుండె నిరుదట్ల జెలువల నొప్పుమిఱి|
మోఁదియంతరువందునే మెలఁగుచుందు|
మించిమీరిచ్చటస్మచ్చ టించుకొనుడు|| ౧౭౮
- క॥ అనిరాచపట్టి చనెనె|
ల్లను వెన్నోనుచండమామ కొమరునదాది|
స్మనుకొని తనయిల్లాట్రా|
గనుఁగొని యాబాటసారి కనుపండువుగా|| ౧౭౯

గీ॥ పిదపసయ్యాలు మగలు పె ॥ స్వేడ్కనాండొ॥
రువుల కొంగిళ్లలో బట్ట ॥ డవుగఁ జొక్కి॥
నంతఁ బెనిమిటితోడ నా ॥ యతివపలికె॥
జాలినునుసిగ్గు ॥ కన్దవమేళగింప॥

౧౮౦.

క॥ నీకొంగిటఁబడు నాదట॥
చేకూరుననుకొనలేదు ॥ చీకటిగానిం॥
దాక నగపట్టెనంతయు॥
నాఁకలి నిద్దురలు దవ్వు ॥ లయ్యెనుమ్మి॥

౧౮౧.

గీ॥ ఆసయున్నందియము డెంద ॥ మందుఁబెనయ॥
నెంతయోయోచి- తుదకిసు ॥ మంతయైన॥
ముందుతెరుకువయగపట్ట ॥ మిందెగించి॥
చిచ్చు చొరఁబాటనుంటి ని ॥ క్కచ్చితోడ॥

౧౮౨.

గీ॥ అనుచుఁబల్కెడు మగువన ॥ క్కునగదించి॥
కురులుదువ్వుచు ముద్దులు ॥ గొనుచు బాట॥
సారియనె వేల్పు నెమ్మిలో ॥ చానమనకుఁ॥
దెరలె నిక్కట్టులెల్ల నా ॥ తెరవువినుము॥

౧౮౩.

సీ॥ అపుడట్లు మున్నీటి ॥ యందుఁబెన్నాలికిఁ ॥
దలఁజిల్లు నోడచా ॥ పలను డించఁ॥
జనిమెట్ట తాకునఁ ॥ జప్పునఁ ద్రుల్లిపైఁ ॥
బడితి నేమనిచెప్పు ॥ వాడఁడబిదప॥
ముని తేలుచు నదే ॥ మూలకోకొట్టఁగఁ ॥
బడియొకంతటఁ దెల్పి ॥ వడసియొడ్డు॥
చేరితిననిపోల్చి ॥ చేతులుగ్గాళ్లు మె ॥
ల్లనఁగూచు- కొనిలేచి ॥ నినుదలంచి॥
యేలబ్రతికితినని యేడ్చి ॥ యేడ్చిపూది॥
కొండమీఁదుగ నొకతేని ॥ దండకరిగి॥

వానినగరున నీదుచే ! వ్రాలుచదివి
మంచినోమున నిన్ను గ్ర ! మ్మఱగలసితి॥

౧౮౪.

క॥ పడఁతీ వెనుకటివంతల।

కడలవలదు మనకు హాయి ! నందించిన రా।

కొడుకదె నడతెంచెడు స॥

దడితో నేనచటికేగె ! దనని పలుకుచున్॥

౧౮౫.

చ॥ వడివడినేగియిట్లనియె ! బాపురయేలిక వేడ్కలెవ్వయో।

పొడమినయట్లు తోఁచెననఁ ! బొంగుచురాకొమరుండుసెప్పెని।

క్షడి మనయక్షఱల్పొనఁగెఁ ! గాంచితిమామనతండు నాకొడం।

బడి తనకూతునిచ్చటకు ! మాటనొసంగెనుజమ్మి నెయ్యఁడా॥

ఆ॥ నన్నుబోలుపాని ! నామామవెనకియుఁ।

గాంచలేకయిట్టు ! కట్టువడియె।

వేటునడతలగుటఁ ! బెండ్లిమానగరున।

సలుపుకొనఁగ సెలవో ! సంగినాడు॥

౧౮౬.

ఆ॥ అనుచునతఁడు వల్కు ! సంతఁజెలుల్పుట్టు।

గొల్పుఁచుండఁ బెండ్లి ! కూతురరుగు।

దెంచెహొయలుమీఱ ! దివ్వెలయందునఁ।

దనరుమేటి తెలిమ ! తాబువలెను॥

౧౮౭.

క॥ అప్పుడడుగులు స్పడఁబడ।

గుప్పునఁ బూదావులీను ! కొప్పునడల సి।

గ్గొప్పఁ బసినాటి చనవున।

నప్పుడఁతుక మగనికేలి ! నంది బితాన॥

౧౮౮.

గీ॥ ముత్తైపుఁ జిటునగవు మొల ! కెత్తుచుండఁ।

జీకటి మెఱుపువాలూపు ! చిమ్ముచుండఁ।

కుల్కుతల్కులఁ బయ్యెద ! కొంగుసరదు।

కొంచుబాహాయనుచుఁ బల్కు ! రించునంత॥

౧౮౯.

నట్టువు॥ పొంగుచు మేనుగగుర్పొడువన్దమి ! పొదలఁగఁ బువువిలుతుని
వలెరా!

సింగముమైమఱపుంగొనిచెంగటి ! చెలులఁగనుఁగొనకకవుఁగిలిలో
నంగదియించి తనుంగడుముద్దిడ ! నగిచెలిపెనఁగిమఱునటు క!
న్నుంగవతార్పులఁబయ్యెద జాల్పుల ! నుఁబలుమఱునెఱపెఁ జెలు
వముగాన్॥౧౯౧.

గీ॥ ఇట్లు బులుపుమున్నీటిలో ! నీఁదులాడు!
వారిఁదోడ్కొని యాబాట ! సారి కడలి!
దాఁటి కొన్నాళ్లకున్దన ! మేటిసంగ!
డీని నప్పెండ్లికొడుకు తం ! క్రినిగనియనె॥ ౧౯౨.

క॥ తేడా కను నీకొడుకు!
న్గోడలినిస్వీరె నాదు ! కోమలిబుడుతల్!
నేడుమొదల్నీ వారము!
వేడుకతో మమ్మునింకఁ ! బెంచఁగవలయున్॥ ౧౯౩.

ఆ॥ అనఁగతేడు వలిక ! నాబాటసారితో!
మీరు మేముకలసి ! మెలసి హాయి!
చెలఁగ మనుదమింకఁ ! గలకాలమొక్కటి!
యగుచుఁ బాలనేయి ! యలరుమాడ్కి॥ ౧౯౪.

చ॥ అనవిని బాటసారి కడు ! హాయిగనంతటనుండి కోరిన!
ట్లనయముఁ దన్విమీర జగ ! మంతయునొక్కిటఁదానెయైనతీ!
రున నెదురెందునన్దనక ! క్రొత్తతనర్వుల నిచ్చలందుచు!
నల్గుగడరేపుమాపులొక!మచ్చుగనెల్లడ మెప్పుపొందెడున్॥౧౯౫.

